

Universitat de Deusto: sembra de cervells i collita de poder

El poder del saber

La Universitat de Deusto, que ha format la plana major de la societat basca, s'enfronta avui amb problemes de supervivència. Al dèficit econòmic que pateix s'ha d'afegir la dificultat d'adequació del seu marc a les condicions democràtiques actuals.

A finals del segle passat el conservadorisme catòlic estava alarmat. Al País Basc, zona en la qual coincideix un fort sentiment religiós amb una gran capacitat d'iniciativa personal i de grup, no van perdre el temps. Així, el 19 d'abril de 1883, es donaven a la llum pública a Bilbao els estatuts de la societat anònima La Enseñanza Católica, els fins de la qual no deixaven cap escletxa per al dubte: "...educar e instruir a la juventud en todos los ramos del saber humano con arreglo a los principios de la religión católica...". Eren els primers passos de la Universitat de Deusto, una institució educativa que, al llarg de 100 anys i de la mà i direcció dels pares jesuïtes ha fornit la societat basca i espanyola d'un notable cabal de dirigents.

En la riba dreta de la ria de Bilbao, just a la vora de les contaminades aigües i entre els ponts de Deusto i de La Salve, s'alça un sòlid i solemne edifici d'estructura neoclàssica de pedra, que consta de tres cossos i altres tantes plantes. Es troba situat en un campus de 60.000 metres quadrats en els quals s'allotja també una altra construcció que s'ha convertit en un símbol de la vida econòmica del país: la Universitat Comercial de Deusto, una de les fonts més fructíferes de líders econòmics, polítics i socials de l'estat espanyol.

La primera pedra del que es va anomenar en un començament Colegio dedicado a los Sagrados Corazones de Jesús y María, fou col·locada el 13 de juny del 1883. Els jesuïtes i l'entorn social en el qual es movien —catòlics i conservadors de rendes privilegiades— es donaren molta pressa i el 13 de novembre del 1886 inauguraven oficialment una obra que, en la seua època, estava considerada com la més gran de Biscaia. Noranta-dos alumnes formaren la primera promoció de la Universitat de Deusto, amb cognoms tan sonors com Chalbaud Errazquin, Berastegui i Fernández Navarrete o els comtes de Montavo i de Colchado. Estava clar que aquella gent no estava disposada a deixar-

Jesús María Eguiluz, rector de la Universitat.

se portar pel liberalisme laicista i formaren un centre d'estudis que mesclava, sense solució de continuïtat, l'ensenyament del Dret, Filosofia i Lletres i preparatori d'Arquitectura i Enginyeria, amb els dictats més ortodoxos de l'església catòlica. ¿Era un reducte inexpugnable, a l'estil dels monestirs de l'alta Edat Mitjana, o simplement es tractava d'educar els fills de l'elit contra les influències perniciososes? El cas és que el solemne edifici, dissenyat per Francisco Cubas y González Montes, Marquès de Cubas, es convertí a poc a poc en el centre obligat de referència a l'hora d'analitzar els sobresalts docents d'aquella tempestuosa època de la història basca... i espanyola.

Els esdeveniments seguien a Deusto el seu curs normal. Les promocions se succeïen i els llicenciats s'incorporaven a la societat amb el bagatge d'una formació de qualitat i amb l'esperit d'Ignasi de Loyola perfectament assumit. I amb un lema que no deixa de ser una sorprenent declaració de principis per als temps que corrien: "més val la saviesa que la riquesa". Després, cadascú va interpretar a la seua manera aquesta sentència hi hagué persones —un repàs a la llista dels antics alumnes ens ho confirma— que ho trabucaren en alguna cosa així com "més val el poder que la saviesa i la riquesa". Era la filosofia de l'èxit que es pot resumir en allò que afirmava un personatge mític de la Universitat Comercial de Deusto, el pare Luis Bernaola, alquimista genuí de cervells, de les mans del qual han eixit els homes d'empresa més notables avui dia. Deia el pare Bernaola: "No basta ser bo. Cal ser el millor". En aquest sentit no es pot sinó citar una periodista que recentment i amb agudesia escrivia: "Deusto formava els homes per a ser samurais, generals o Lames. Havien de sobreixir del ramat".

Però les enormes tensions socials dels anys anteriors a la guerra civil arribaren de ple a Deusto. L'anticlericalisme gaudia d'una bona salut i el 23 de gener de 1932,

Façana de la vella i prestigiosa Universitat de Deusto.

el govern de la República firmà el decret de dissolució de la Companyia de Jesús. Onze dies més tard, els jesuïtes abandonaren la Universitat tot i que seguien amb la tasca docent, *ora et labora*, als locals de l'Acadèmia Vizcaïna de Cultura.

Durant la guerra, Deusto allotjà les milícies socialistes asturianes que, en la retirada posterior, volgueren dinamitar l'edifici. La intervenció personal de Jesús María de Leizaola, ex-lehendakari nacionalista del govern basc en l'exili, evità l'ensorrament de la Universitat. Més tard, i amb les tropes franquistes ja vencedores, les aules de Deusto es convertiren en un enorme camp de concentració de presoners de guerra. Fou presó, hospital i centre de distribució i arribà a allotjar 8.000 detinguts.

Una volta imposada la *normalitat* pels vencedors, Deusto obrí les portes l'octubre del 1940 a 206 alumnes. Els jesuïtes tornaven a prendre el control de la Universitat i, a poc a poc, Deusto va anar creixent en alumnes, en docència i influència. Avui dia té vuit facultats que ofereixen tretze títols de llicenciatura diferents, a més de dues escoles i set instituts. 12.500 alumnes, dels quals estan becats el 20%, om-

plen les aules i freqüenten una espectacular biblioteca que conté mig milió de volums. Com a dada curiosa i que recalquen amb orgull els jesuïtes, de dos mil llicenciats en la Universitat Comercial de Deusto només estan en l'atur catorze, i la meitat d'ells per problemes que res tenen a veure amb la recerca d'un lloc de treball. El 1963, l'estat va reconèixer oficialment la titulació aconseguida a Deusto ja que, abans d'aquesta data, els alumnes havien de desplaçar-se a Valladolid, Salamanca o Saragossa per convalidar els estudis, el cost econòmic dels quals —matrícula i docència— se situa en les 200.000 pessetes per alumne i curs. Si es té en compte que, per mitjana, els alumnes tarden sis anys a concloure els estudis, el compte arriba al 1.200.000 pessetes per carrera.

De la llarga sèrie d'alumnes que ha passat per la universitat bilbaïna, es pot extreure una sucosa *llista d'or*, formada per dirigents socials, polítics i econòmics que han portat l'empremta de Deusto en la seua activitat pública. Dir que un és llicenciat està bé. Afegir allò de "...sí, però per Deusto", representava i representa un valor afegit.

Ministres, advocats, notaris, jutges, registradors de la propietat, advocats de l'estat, inspectors d'hisenda, agents de canvi i borsa, enginyers, arquitectes, metges, escriptors, periodistes, diplomàtics, grans i petits empresaris, banquers, *lehendakaris*, sindicalistes, revolucionaris i fins i tot etarres, han estat llançats a la societat amb un missatge molt clar: "Heu de ser els millors en els vostres llocs."

Avui dia, Deusto s'enfronta a problemes de supervivència. A pesar de les tarifes, l'economia no va tan bé com voldrien els responsables, els quals comencen a mirar l'estat i les seues subvencions amb molta atenció. S'enfronta també al problema d'adequació social a un marc democràtic en el qual la llibertat personal i col·lectiva ha avançat substancialment. No obstant, la Universitat de Deusto, amb més de cent anys d'història, es resisteix a aquesta adaptació. Fins al punt de fer dir a José Ramon Scheifler, secretari general de la Universitat: "La societat ha canviat en els últims quaranta anys més que en els 300 anteriors i la Universitat es resisteix al canvi."

José Miguel García Mateache.

Bilbao